

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра **_Фінансового менеджменту та фондового ринку**

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент

на тему: **«Управління доходами та витратами державної установи»**

Виконавець:

студент ЦЗВФН

Россохань Віталій Ігорович

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Лапіна Ірина Сергіївна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Забезпечуючи ефективне виконання своїх обов'язків, держава покладається на раціональне та своєчасне використання своїх фінансових ресурсів. Щоб досягти розумного розподілу державних коштів, вкрай важливо постійно досліджувати шляхи вдосконалення їх використання, аналізувати показники ефективності та спиратися на досвід, отриманий від різних країн у всьому світі.

Фінансування державних установ здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, які виділяються їм без можливості вилучення. Ці установи працюють з метою задоволення потреб суспільства в різних сферах, а не задля отримання прибутку. Тобто їх основною метою є не отримання прибутку та розподіл між зацікавленими сторонами, а радше вирішення соціально значущих питань, таких як соціальні, управлінські, освітні, наукові та культурні питання.

Розумне використання державних коштів має вирішальне значення для сталого функціонування національної економіки. У зв'язку з цим дослідження та управління доходами та витратами державних установ набувають все більшого значення. Враховуючи унікальний характер їхньої фінансової діяльності та різні методи аналізу, які використовуються для оцінки їхніх доходів і витрат, проведення всебічного та детального вивчення діяльності цих організацій стало сьогодні надзвичайно актуальним.

Завдяки грамотному управлінню державними коштами можна отримати детальну інформацію щодо виконання кошторису державних видатків, а також наявність і розподіл цих коштів. Ці дані є основою для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів державними організаціями, а також перевірки їх правильного розподілу та збереження. Ефективність державної організації чи установи залежить від вирішення цього питання, що підкреслює важливість створення добре структурованої системи управління доходами та витратами. Це підкреслює актуальність теми магістерської роботи.

Дослідженням питань управління доходами та витратами державних організацій займаються багато вітчизняних вчених-економістів. Слід зазначити, що такі вчені як Свірко С. В., Кладницька Т. А., Левицька С. О. заглибились у понятійний апарат та детально розглядали різні підходи до визначення поняття «доходи бюджетних установ». Так само ряд науковців, таких як Н. Г. Карпенко, С. С. Котова, Н. М. Тополенко, О. О. Лондаренко, Н. М. Бондаренко, Л. Є. Дейкало, О. Б. Юрченко зосередили увагу на вивченні порядку класифікації доходів і видатків у державних установах. Значну увагу у своїх наукових працях Н.М. Ткачук приділяв питанням контролю надходжень і видатків у бюджетних установах. Крім того, А. В. Шапаренко дослідив тенденції змін в управлінні доходами і витратами у бюджетних установах. Проте, залишається ряд невирішених питань щодо організації управління та здійснення контролю за надходженнями та видатками у державних установах, що вказує на актуальність даної теми та необхідність подальших досліджень. Тобто, враховуючи зацікавленість до даної тематики

дослідження, вважаємо за необхідне вивчити дані аспекти на підставі матеріалів державної установи «б державний пожежно-рятувальний загін ГУ ДСНС України».

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження питань щодо управління доходами і видатками в державних установах та розробка шляхів їх вдосконалення.

Завдання дослідження:

- 1) визначити економічну сутність державної установи та особливості її фінансової діяльності;
- 2) розкрити економічну сутність та провести класифікацію доходів державних установ;
- 3) розглянути сутність та класифікацію витрат державних установ;
- 4) дати характеристику та провести аналіз фінансових ресурсів ДУ «б ДПРЗ ГУ ДСНС України»;
- 5) проаналізувати та оцінити фінансову стійкість ДУ «б ДПРЗ ГУ ДСНС України»;
- 6) здійснити аналіз доходів і видатків ДУ «б ДПРЗ ГУ ДСНС України»;
- 7) визначити особливості прогнозування видатків ДУ «б ДПРЗ ГУ ДСНС України» за умов воєнного стану;
- 8) визначити напрями вдосконалення класифікації доходів і витрат державної установи за обмінними та необмінними операціями;
- 9) визначити основні шляхи оптимізації управління доходами і витратами державної установи.

Об'єктом дослідження є економічні процеси, пов'язані з формуванням доходів та витрат державних установ. Поглиблені дослідження здійснені за матеріалами діяльності державної установи «б державний пожежно-рятувальний загін ГУ ДСНС України».

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади управління доходами та витратами державної установи.

Методи дослідження. Методичний інструментарій дослідження складається із загальнотеоретичних та спеціальних методів наукового пізнання. При дослідженні порядку формування доходів і витрат бюджетних установ застосовано аналітико-системний підхід. Для дослідження теоретичної основи були використані індуктивний, дедуктивний, метод наукової абстракції та порівняння. За допомогою методів формальної логіки та моделювання було вдосконалено класифікацію доходів і витрат за обмінними та необмінними операціями та запропоновано створення ефективної системи фінансового контролінгу. Для розкриття сутності теми дослідження застосовувалися різноманітні конкретні методики, адаптовані до характеру теми, завдань і вимог. Ці методи включали систематичне спостереження, узагальнення інформації та її аналіз. Все це входить до сфери спеціальних методів наукового пізнання.

Інформаційна база дослідження. При дослідженні проблеми використовувались законодавчі та нормативні акти, монографії, статті видань

періодичного друку та звітність державної установи «6 державний пожежно-рятувальний загін ГУ ДСНС України».

Структура та обсяг роботи. Структурно робота складається з змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок. Робота містить 30 рисунків, 15 таблиць, 8 додатків. Список використаних джерел містить 50 найменувань.

Публікації. Матеріали дослідження були висвітлені на VII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2023 рік.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні засади управління доходами та витратами в державних установах»* визначено поняття державної установи та особливості її фінансової діяльності. Охарактеризована економічна сутність та класифікація доходів та витрат державної установи.

У другому розділі *«Аналіз управління доходами і витратами державної установи «6 державний пожежно-рятувальний загін ГУ ДСНС України»* охарактеризована діяльність ДУ «6 ДПРЗ ГУ ДСНС України». Проведено аналіз основних показників діяльності ДУ «6 ДПРЗ ГУ ДСНС України». Досліджені особливості формування доходів та витрат державної установи. Визначені особливості прогнозування видатків ДУ «6 ДПРЗ ГУ ДСНС України» за умов воєнного стану

У третьому розділі *«Напрями удосконалення управління доходами та витратами державних установ»* розглядаються питання вдосконалення класифікації доходів і витрат державної установи за обмінними та необмінними операціями. Також надані рекомендації щодо оптимізації управління доходами і витратами державної установи.

ВИСНОВКИ

Проведене у магістерській роботі дослідження системи управління доходами та витратами державних установ дозволило сформулювати такі висновки і пропозиції.

1. Відповідно до Бюджетного кодексу України до державних (бюджетних) установ належать органи державної влади та місцевого самоврядування, а також організації, створені ними в установленому порядку. Ці заклади отримують повну фінансову підтримку з державного або місцевого бюджету та функціонують на неприбуткових засадах. Мета державних установ зосереджена не на отриманні прибутку, а на наданні нематеріальних

послуг. На відміну від матеріальних товарів, ці послуги не мають фізичного змісту і не зберігаються як інвентар. Для документального підтвердження результатів діяльності бюджетної установи створюються різні види та форми звітності. Саме вони дають змогу отримати уявлення про фінансовий та майновий стан установи.

2. Проведене дослідження показало, що доходи державних установ визначаються відповідно до визначення доходів усіх суб'єктів господарювання. Це тягне за собою збільшення економічних вигід протягом звітного періоду через отримання доходу, підвищення вартості активів або зменшення пасивів, що призводить до збільшення власного капіталу. Однак слід зазначити, що зростання власного капіталу за рахунок внесків учасників виключається з цього визначення. Класифікація доходів державних установ передбачає поділ їх на спеціальний і загальний фонди, а також доходи від обмінних і необмінних операцій. Існують різноманітні нормативно-правові акти, які безпосередньо впливають на організацію управління доходами цих установ..

3. Витрати, понесені бюджетними установами, призводять до зменшення економічних вигід через вибуття активів або збільшення зобов'язань, що зрештою призводить до зменшення власного капіталу (крім випадків, коли капітал зменшується через вилучення або розподіл власником). Ці витрати класифікуються різними способами за джерелами фінансування, рухом бюджетних коштів та бюджетною класифікацією. В той же час існує так зване поняття «видатків» бюджетних установ. Аналіз наукових джерел показав, що поняття «видатки» охоплює діяльність, яка фінансується з бюджету, тоді як поняття «витрати» належать до самокупних операцій. Враховуючи важливість належних методів управління витратами державних установ, законодавство чітко регулює ці питання.

4. Кваліфікаційна робота виконана за матеріалами державної установи «б державний пожежно-рятувальний загін Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій в Одеській області». У своїй діяльності Загін керується Конституцією і законами України, актами Президента України, Верховної ради України, КМУ, наказами МВС, ДСНС, Головного управління та іншими нормативно-правовими актами у сфері рятувальної справи, цивільного захисту та діяльністю аварійно-рятувальних сил. Активи ДУ «б ДПРЗ ГУ ДСНС України» складаються з нефінансових активів, фінансових активів та витрат майбутніх періодів. Ці елементи складаються з кількох компонентів, включаючи основні засоби, незавершені капітальні інвестиції, запаси, дебіторську заборгованість і готівку. В складі пасивів ДУ «б ДПРЗ ГУ ДСНС України» виділяють такі складові як: власний капітал та фінансовий результат; зобов'язання; забезпечення; доходи майбутніх періодів.

5. Дослідження балансу державної бюджетної організації шляхом коефіцієнтного аналізу передбачає оцінку її фінансової стійкості. Проаналізувавши відносні показники фінансової стійкості ДУ «б ДПРЗ ГУ ДСНС України», можна зробити декілька висновків. По-перше, установа

продемонструвала незначне зменшення фінансової незалежності, про що свідчить деяке зниження коефіцієнта фінансової незалежності за підсумками 2022 року. По-друге, установа зберігала високий рівень фінансової стійкості на протязі аналізованого періоду, про що свідчить розрахований коефіцієнт фінансової стійкості. Однак можна побачити зниження цього коефіцієнта в 2022 році. Далі, позитивним є те, що коефіцієнт маневреності власного капіталу дещо збільшився до кінця 2022 р., також він залишається в розумних межах. Що стосується абсолютного типу фінансової стійкості, то у 2020 році мала достатньо обігових коштів для створення резервів без потреби довгострокових чи короткострокових кредитів. Ця тенденція продовжилась і у 2021 році з повним покриттям резервів власними обіговими коштами установи. Що стосується 2019 та 2022 років, то власних коштів було недостатньо для покриття запасів, а кредитів установа не має, то в ці роки установа мала кризовий фінансовий стан. Коефіцієнт забезпеченості резервами відповідними джерелами формування був менше 1.

6. Далі наша увага була зосереджена на аналізі доходів та видатків ДУ «6 ДПРЗ ГУ ДСНС України» за 2019-2022 роки. За аналізовані роки сума фінансування даної установи різко змінилася. За останній рік фінансування збільшилось майже в 2,5 рази. Це пов'язано з діяльністю державної установи, а саме пожежно-рятувального загону в час воєнного стану нашої країни. Фактично всі надходження кошторису установи відносяться до обмінних операцій, а саме це бюджетні асигнування. Їх питома вага складає більше 95%. Друге місце займають доходи від надання послуг – близько 2 – 4%. Що стосується витрат, всі витрати за кошторисом державної установи відносяться до обмінних операцій, а в цих витратах – це витрати на виконання бюджетних програм. Їх питома вага складає більше 94%. Друге місце займають в обмінних операціях витрати на виготовлення продукції або надання послуг. Що стосується затверджених та фактичних надходжень коштів, то вони співпадають в кожному аналізованому періоді.

7. У сучасний час функціонування та розвиток бюджетних установ та організацій, особливо в умовах воєнного стану, потребує нового практичного погляду на виконання своїх обов'язків з обмеженими фінансовими ресурсами. У мирний час для забезпечення витрат створюється план асигнувань, який, по суті, виступає як «бізнес-план» для бюджетної установи. Але в умовах війни чи воєнного стану завдання порятунку мирного населення часто лягає на головне управління ДСНС України, навіть якщо це доводиться жертвувати життями власних працівників. У результаті стає обов'язковим постійна динамічна оцінка обсягу та складу витрат. При аналізі структурних змін видатків бюджетних установ за видами витрат прогноз в динаміці може сприяти створенню короткострокових прогнозів на період до одного року. Ці прогнози дають можливість вносити корективи в план розподілу бюджетних коштів закладу, що особливо актуально у воєнний та післявоєнний періоди.

8. Поняття обмінних і необмінних операцій щодо доходів і видатків бюджетних установ були запроваджені НП(С)БОДС в державному секторі у 2017 році. Проте визначення того, чи слід відносити конкретну операцію до

обмінної або необмінної становить значну проблему для бюджетних установ. Класифікація операції як обмінної чи необмінної становить подвійну проблему через відсутність чіткого визначення в законодавстві. Якщо ми вважаємо основним критерієм класифікації виконання інституційних функцій, то будь-який додатковий дохід, призначений для цих цілей, слід класифікувати як дохід від обмінних операцій. Так само дохід, отриманий від надлишкових матеріальних цінностей або упаковки, які установа може продати, слід класифікувати як дохід від необмінних операцій, виходячи з цього критерію. Таким чином, існуюча законодавча структура дозволяє класифікувати доходи і витрати бюджетних організацій на основі обмінних або необмінних операцій. Тим не менш, чинне законодавство не в змозі чітко визначити критерії розмежування між цими операціями та пов'язаними доходами та витратами. Суперечлива інформація з цього приводу свідчить про необхідність подальшого вдосконалення національного законодавства.

9. Для ефективного управління доходами та витратами бюджетних установ необхідний комплексний підхід, який інтегрується з системою фінансового контролінгу та бюджетування. З метою покращення логічного розподілу бюджетних ресурсів та підвищення загальної ефективності державної організації ми пропонуємо запровадити систему фінансового контролінгу. Цей підхід пропонує важливу інформацію для розробки стратегічних планів і майбутніх операцій, моніторингу поточної діяльності, оптимізації використання ресурсів і оцінки результатів діяльності. Основна мета впровадження фінансового контролінгу полягає в тому, щоб полегшити державній організації реалізацію її бізнес-стратегії, насамперед через оптимізацію витрат.

Впровадження цих пропозицій дасть змогу підвищити рівень управління доходами та витратами державної організації, а також забезпечити ефективність контролю за цільовим використанням бюджетних та позабюджетних коштів.

АНОТАЦІЯ

Россохань В. І. «Управління доходами та витратами державної установи»
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«072 Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою «**Фінансовий та страховий менеджмент**»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2023 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є економічні процеси, пов'язані з формуванням доходів та витрат державних установ. Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади управління доходами та витратами державної установи.

У роботі розглядаються теоретичні та практичні засади управління доходами і витратами державної установи. Розглянута загальна характеристика та проведена оцінка фінансової діяльності ДУ «6 ДПРЗ ГУ ДСНС України». Діагностується фінансова стійкість підприємства, детально аналізуються доходи та витрати державної установи «6 ДПРЗ ГУ ДСНС України». За результатами дослідження сформульовані пропозиції щодо усунення існуючих недоліків і рекомендації, направлені на удосконалення управління доходами та витратами державних установ.

Ключові слова: бюджетна установа, доходи, витрати, баланс, нефінансові активи, фінансові активи, обмінна операція, необмінна операція

ANNOTATION

V. I. Rossokhan " Management of revenues and expenses of a state institution "
qualifying work for obtaining a master's degree in a specialty
"072 Finance, Banking and Insurance"
under the master's program "Financial and Insurance Management"
Odessa National University of Economics,
Odessa, 2023

The master's qualification work consists of three sections. The object of the study is economic processes related to the formation of revenues and expenses of state institutions. The subject of the study is the theoretical and methodological principles of management of revenues and expenses of a state institution.

The paper examines the theoretical and practical principles of revenue and expenditure management of a state institution. The general characteristics were considered and an assessment of the financial activity of the State "6 DPRZ GU DSNS of Ukraine" was carried out. The financial stability of the enterprise is diagnosed, the income and expenses of the state institution "6 DPRZ GU DSNS of Ukraine" are analyzed in detail. Based on the results of the study, proposals were formulated to eliminate existing shortcomings and recommendations aimed at improving the management of income and expenses of state institutions.

Key words: budgetary institution, revenues, expenses, balance sheet, non-financial assets, financial assets, exchange transaction, non-exchange transaction.